

example, the usage of images with missing parts when students were asked to add the missing elements on their own. Students' independent creative work was also welcomed, without the help of a teacher, to visualize the studied material as individually as in a group. As an increase in students' interest, game methods were used, for example, a competition between two teams to visualize the material being studied, comparing the accuracy and detail of morphological structures, the logical structure of the schemes, its structuring and the relationship between the concepts.

Results: the use of graphical tests as a method of knowledge control showed their positive impact on the educational process. These test models in control and self-control from the first years of training contribute to the development of students' diagnostic abilities, which is especially important for the formation of medical thinking of future specialists. The logic of building a test and finding the right answer coincides with the logic of diagnosis: analysis of the available information, its classification, the identification of essential features and decision making.

Conclusion: the use of graphic tests in the educational process forms cognitive universal educational actions and is a tool for further self-education, developing the skills of intellectual and practical activity in a medical student.

REFERENCES

- 1 Аванесов В.С. Научные проблемы тестового контроля знаний / В.С. Аванесов. - Учеб. пособие. - М., 1994. - 135 с.
- 2 Барсуков Н.П. Методические аспекты самостоятельной подготовки студентов по дисциплине «Цитология, гистология, эмбриология» // О формах организации самостоятельной работы студентов условиях развития современных образовательных информационных технологий / Материалы международной учебно-научно-методической конференции профессорско-преподавательского состава (Симферополь, 21-22 марта 2012 г.). – Симферополь: ИТ Ариал, 2012. – С. 363-364.
- 3 Манько Н.Н. Когнитивная визуализация дидактических объектов в активизации учебной деятельности / Н.Н. Манько // Педагогика и психология, 2009. – №2 – С.58.
- 4 Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорії, практика, досвід /О. Пометун, Л. Пироженко. - Метод. посіб. – К.: АПН, 2001. - 135 с.
- 5 Novak J.D. The promise of new ideas and new technology for improving teaching and learning / J.D. Novak // Cell Biol. Educ. – 2003. – Vol. 2. – P.122 –132.

УДК 378.147

Плачинда Т.С.

Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький ПОЗИТИВНИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ЗВО ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Стаття присвячена дослідженню наукової проблеми удосконалення іміджу викладача закладу вищої освіти. Увага акцентується на тому, що якісна професійна підготовка майбутніх фахівців безпосередньо залежить від особистості викладача. Пропонуються результати опитування студентської молоді та викладачів щодо іміджу викладача в освітньому процесі. Наведено результати обробки відповідей респондентів, що систематизовані у позитивні та негативні характеристики. З'ясовано, що значна увага приділяється не зовнішньому, а на внутрішньому світові викладача ЗВО, увагу зосереджено на його професіоналізмі, що має спонукати викладача до постійного самовдосконалення.

Ключові слова: викладач ЗВО, імідж викладача, позитивний імідж, негативний імідж, педагогічна майстерність, професійна компетентність.

The article is devoted to the research of the scientific problem of improving the image of the university teacher. Attention is drawn to the fact that the qualitative professional training of future specialists depends directly on the personality of the teacher. The results of a survey of young students and teachers on the image of the teacher in the educational process are offered. The results of the processing of the respondents' answers, which are organized into positive and negative characteristics, are presented. It has been found that much attention is paid not to external, but to the internal characteristics of the teacher, and focuses on his professionalism, which should encourage the teacher to continuous self-improvement.

Keywords: *university teacher, teacher image, positive image, negative image, pedagogical skill, professional competence.*

Статья посвящена исследованию научной проблемы совершенствования имиджа преподавателя вуза. Внимание акцентируется на том, что качественная профессиональная подготовка будущих специалистов напрямую зависит от личности преподавателя. Предлагаются результаты опроса студенческой молодежи и преподавателей относительно имиджа преподавателя в образовательном процессе. Приведены результаты обработки ответов респондентов, систематизированы в положительные и отрицательные характеристики. Выяснено, что значительное внимание уделяется не внешнему, а внутреннему миру преподавателя вуза, внимание сосредоточено на его профессионализме, что должно побудить преподавателя к постоянному самосовершенствованию.

Ключевые слова: *преподаватель вуза, имидж преподавателя, положительный имидж, негативный имидж, педагогическое мастерство, профессиональная компетентность.*

Якісна професійна підготовка майбутніх фахівців різних галузей знаходиться у певній залежності від особистості викладачів ЗВО та їх професіоналізму. Проте, місія сучасного викладача не обмежується лише якісною організацією та забезпеченням освітнього процесу. На викладача покладено виконання еталонної функції – його професійний образ (бездоганний зовнішній вигляд, особистісна та професійна культура, інноваційне творче мислення, відповідальне ставлення до своїх професійних обов'язків тощо) повинен слугувати для студентів взірцем позитивного іміджу фахівця.

Науковці О. Грейліх, Т. Довга, В. Ісаченко, О. Марченко, Н. Прус, О. Романовська, Т. Туркот, С. Фатальчук та ін. розглядали різноманітні аспекти іміджу викладача. Завдяки чому вітчизняна наука збагатилася різними підходами до вивчення сутності та структури іміджу викладача ЗВО.

Імідж зазвичай розуміють як ціннісний образ будь-чого, що створюється з метою емоційно-психологічного впливу. Питання розробки фундаментальних засад створення, проявів, трансформації, реалізації, оновлення іміджу вивчає сучасна наука – іміджелогія як синтез багатьох дисциплін (педагогіки, психології, соціології, філософії, культурології тощо). Це наука про становлення і формування певних механізмів, методів, засобів, технологічних процедур і форм впливу на людей з метою усвідомлення ними необхідності самовдосконалення, формування бажаних рис і характеру поведінки у суспільстві, державі, установі.

Важливою умовою забезпечення високого рівня культури взаємовідносин між професорсько-викладацьким складом і студентством є привабливий, педагогічно позитивний імідж закладу вищої освіти та особистий імідж викладача

як його офіційного представника. Імідж педагога, як принцип виховання собою, є одним із важливих принципів гуманістичної педагогіки: особистий образ педагога має бути привабливим для майбутніх фахівців.

У науково-педагогічній літературі дослідники (Н. Бутенко, О. Грейліх, Т. Довга й ін.) широко висвітлюють окремі характеристики викладача, що слугують показниками зовнішнього (візуального) іміджу. Не лишаються поза увагою дослідників особистісно-професійні якості викладача (інтелігентність, організованість, відповідальність, самобутність тощо). Оpubліковано низку робіт, присвячених дослідженню взаємозв'язків між іміджем, педагогічною майстерністю та професійною компетентністю педагога вищої школи.

З метою з'ясування особливостей і дослідження сучасних поглядів студентської молоді та викладачів ЗВО на імідж викладача в освітньому процесі, нами проведено опитування у 2018–2019 рр. У ньому взяли участь 76 респондентів – викладачі та студенти різних українських вишів, серед яких 41 викладач (53,9%) та 35 студентів (46,1 %). Гендерний розподіл реципієнтів: жіночої статті – 62 особи (81,6%), чоловічої – 14 осіб (18,4%). Вік опитуваних становить від 17 до 59 років. Опрацювавши відповіді респондентів, ми дійшли висновку, що зовнішній вигляд викладача, для більшості опитаних студентів не має значення. Сучасний студент надає перевагу таким рисам, як професіоналізм, комунікабельність та гуманізм викладача.

Систематизація отриманих відповідей респондентів дозволила віднести до ознак позитивного іміджу викладача наступні характеристики, які можна умовно об'єднати у такі групи: професійні якості; ставлення до студентів; зовнішній вигляд; особистісні якості і загальна культура; емоційні стани. Таке структурування дещо відрізняється від загальноприйнятого, зокрема для соціологів та політологів, що вирізняють три види характеристик – персональні, соціальні та символічні.

До якостей, що характеризують професійну компетентність викладача, респонденти віднесли:

- мотиваційні: бажання викладати; любов до своєї справи (предмету), щире захоплення своєю справою, вміння викликати інтерес у студентів до свого предмету, вміння зацікавити та сфокусувати увагу на своїх словах;
- фактичні знання та методичні вміння: знання свого предмету, обізнаність у сучасних трендах свого фаху; вміння цікаво подавати навчальний матеріал, неординарний підхід до роботи, знання інноваційних технологій, вміння використовувати педагогічні техніки та технології на практиці;
- самоосвітні потреби: прагнення до самовдосконалення, готовність навчатися упродовж життя, професійна мобільність.

Ставлення до студентів респонденти-педагоги описали так: гуманістична спрямованість, людяність, чуйність, повага до студентів та колег; уважне ставлення до студентів: розуміння, тактовність, ввічливість, стриманість; справедливість та прозорість оцінювання, врахування індивідуальних особливостей та інтересів; простота у спілкуванні (відсутність зверхності).

Ознаками гідного зовнішнього вигляду опитувані вважають: охайність, естетичну привабливість, приємну зовнішність, естетичний (елегантний) зовнішній вигляд, вдало дібраний гардероб, сучасний одяг, стильні прикраси, доглянуте волосся, стриманий макіяж, доречні аксесуари, манікюр, приємні парфуми, вміння гарно одягатись, наявність особистого стилю.

Викликають повагу у респондентів такі особистісні якості: почуття гумору, комунікабельність, толерантність, терплячість, відповідальність, доброзичливість, організованість, дисциплінованість, виваженість, вихованість, інтелігентність, культура мовлення, дотримання норм етикету.

Характеризуючи емоційну сфера викладача, учасники опитування називають: привітну посмішку, гарний настрій, уміння керувати емоціями, стриманість, життєрадісність, позитивна налаштованість, оптимізм.

Узагальнення отриманих відповідей призвело до виокремлення аспектів діяльності та поведінки викладача, які утворюють негативний імідж:

- неналежний зовнішній вигляд: неохайний зовнішній вигляд (брудний одяг і взуття); відсутність смаку та власного стилю в одязі; недоречне вбрання; одяг, що не відповідає віку; екстравагантний одяг; строкатість або безбарвність одягу, багато зайвих деталей; відсутність зачіски та манікюру, завеликі прикраси, неприємний запах (тютюну);

- вади спілкування: надмірна балакучість, невміння слухати, схильність до штампів, догм і рутини; брак педагогічної майстерності, повчальна манера мовлення, категоричність, владність, формалізм під час спілкування з колегами та студентами; агресія по відношенню до студентів, придушення студентських ініціатив, фамільярність, грубість, злість, пихатість, байдужість;

- непрофесійне викладання: погане володіння матеріалом, низька кваліфікація, застарілість знань та методів викладання, невміння донести інформацію, небажання передати знання, мовні помилки під час викладу матеріалу;

- негативні риси характеру і поведінки: невихованість, прискіпливість, відсутність почуття гумору, нечесність, вульгарність, нудність, непривітність, невірноваженість, грубість, недоброзичливість, лицемірство, неорганізованість, недисциплінованість;

- наявність шкідливих звичок: тютюнопаління, вживання нецензурних слів і виразів, агресивність, конфліктність.

Таким чином, зважаючи на те, що більшість опитаних акцентують увагу на внутрішньому світі викладача, у останнього є необхідність постійного самовдосконалення – як особистого, так і професійного.

Перспективою подальших досліджень убачаємо в розробці та впровадженні методичних рекомендацій для викладачів закладів вищої освіти щодо формування їхнього позитивного іміджу.

УДК 378.015.31-054.62:17.022.1

Пономарьова А.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВОГО САМОВИХОВАННЯ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ

У статті описується зміст поняття морально – вольового самовиховання іноземних студентів 1 курсіві. Автором розглядаються підходи до визначення процесу самовиховання. Самовиховання визначається як специфічний вид внутрішньої діяльності, націленої на вироблення вмінь, навичок, здібностей, якостей для її самоствердження і самореалізації в суспільстві. Представлено опис особливостей морально-вольового самовиховання іноземних студентів перших курсів українських ВНЗ. Виділені критерії успішної адаптації студентів першого курсу до навчання в умовах ВНЗ. Автором робиться акцент на недостатності